

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Claudii Fleury, Presbyteri, Prioris Argenteliae Et Reg.
Christianiss. A Confessionibus Institutiones Juris
Ecclesiastici**

Fleury, Claude

Moguntiae, 1760

XX. De excommunicatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-67899](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-67899)

sensio est pœna clericorum propria, quam qui eludit, irregularis redditur. Hanc semper primam dictare solent iudices ecclesiastici, & quidem simulatque accusatus respondit ad articulos, quia ex ipsorum opinione vadimonium infert ratione clericorum *suspensionem*, quemadmodum ratione ministrorum laicorum *interdictionem*.

C A P. XX.

DE EXCOMMUNICATIONE.

I.

Excom-
munica-
tio, pœna
clerico-
rum &
laicorum,
varie acci-
pitur.

EXCOMMUNICATIONIS fulmini omnes Christiani patent: cujus diversæ species in veterum disciplina observantur. Nam & episcopus, qui semet a concilio abstinuisset, vel alterius diœceseos clericum ordinasset, excommunicari dicebatur, si communione aliarum ecclesiarum privatus ad propriæ ecclesiæ communionem restringeretur¹; quum tamen tantummodo commercium ejus cum fratribus spirituale suspendèretur². Regula Benedicti c.44. exclusionem ab oratorio vel à mensa communi, qua plectebantur monachi serius venientes, excommunicationem vocat. Usu sequiorum temporum excommunicatio involvit anathema, h. e. exclusionem a communione fidelium, quæ incrustatur verbis evangelii: *Si, quem corripuisti, non audit ecclesiam, sit tibi sicut ethnicus & publicanus*³; & Pauli: *Si quis frater nominatus est fornicator, aut avarus, aut idololatra, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cum eo nec cibum*

sumere convenit⁴, quod AUGUSTINUS⁵ de eo explicat, qui horum criminum accusatus & condemnatus est: nam & ORIGINES ante eum⁶ docuerat, neminem, nisi criminis manifestum, ex ecclesia ejiciendum esse; & si cuique libera esset sejunctio ab iis, quorum mores displicent, temerariis judiciis & infinitis schismatibus fenestra aperiretur. Amplius Paulus inquit: *Si quis non obedierit verbo nostro, hunc notate, nec commercium habete cum illo, ut confundatur. Non tamen quasi inimicum existimate, sed ut fratrem corripite*⁷. Hæ sunt excommunicationis regulæ, cui minimum tres admonitiones præmittendæ, quum Christus offensorem privatim, post, adhibitis testibus, denique coram ecclesia monendum prius jubeat, quam evitandum. Decernenda est & pronuntianda ab eo, qui in ecclesia auctoritatem habet. Effectus est, ut commercium excommunicati evitetur; scopus, ut sancto rubore perfundatur, amandus tamen perpetim & ad salutem retrahendus⁸.

1) c. 10. D. 18. 2) c. si quis D. 58. 3) Matth. XVIII. 17.
4) 1. Cor. V. 21. 5) AUGUSTINUS homil. 50. c. 12.
6) hom. 21. in Jos. 7) 2. Theff. III. 14. 8) Basil. ep. 47.

II. HARUM regularum episcopi pri- olim ra-
mis sæculis observantissimi raro ad sacrum ful- rior,
men confugerunt. Si quis accusatus esset, sollicita cura examinarunt vitam ejus antea actam, & si accusatio hærebat, eum privatim increpuere: post reluctantem coram testibus humaniter corripuerunt, denique induratum coram ecclesia palam perstrinxerunt¹. Boni medici

officio fungentes solatium leniendo malo; minas & exprobrationes vulnere purgando & tumori reprimendo; corruptioni præcavendæ jejunia adhibuere. Sin malum omnia membra corripuisse, nec medendi spem superesse videbant, adhibito episcoporum & longo usu subactorum presbyterorum consilio, re exquisite pensitata, immedicabile membrum, ne partes sinceræ inficerentur, refecarunt, dolentes tamen & lacrymantes, uniceque dicto Pauli, *auferite malum e vobismet ipsis* ², obtemperantes. Excommunicatus habebatur ut infidelis, & Christiani nullum cum eo commercium, præsertim in precibus, habuere ³. Poterat quidem venire in ecclesiam, & scripturam prælectam concionesque audire, quod ipsis *infidelibus* non negabatur; sed idem cum infidelibus a mysteriis divinis removebatur, ut desiderium orandi cum fidelibus in eo excitaretur & ceteri ejus exemplo terrerentur ⁴. Interim episcopus eum non neglexit, si vel maxime altera vice lapsus esset ⁵. Non abhorruit ab ejus consortio, non a convictu, memor, Christum manducasse cum Pharisæis & peccatoribus. Consolabatur, exhortabatur, ne animum desponderet. Resipiscentem & pœnitentia dignos fructus ostendentem gaudio perfusus recepit tamquam filium perditum, ac manuum impositione cum ecclesia reconciliavit, precumque & sacramentorum fecit participem ⁶. Inter hæc omnia si quis laicorum quoque conquerebatur, se temere ab episcopo excommunicatum fuisse, ex similitate vel libidine nocendi; ad concilium provinciale res deferebatur, tam-

quam maximi momenti, quippe statum Christiani spirituales afficiens. Hoc fuit veterum in excommunicando consilium.

- 1) *Const. apost. l. 2. c. 37. 38. 41.* 2) *1. Cor. V. 13.*
 3) *Const. apost. l. 2. c. 38.* 4) *ibid. c. 39.*
 5) *ibid. c. 40.* 6) *ibid. c. 40.*

III. QUO magis autem Christianorum mores in pejus ibant, & episcoporum probitas decrescebat, eo magis causæ excommunicationis augebantur & moderatio in usus hujus extremi remedii minuebatur. Inde a sæculo IX. episcopi sæpe his armis repulerunt impressiones dynastarum, bonis ecclesiæ inhiantium, quibus sæpe junxerunt clavam martialem & armatos homines. Augescente hominum duritie, decursum est ad rigores veteribus inauditos, ut familiæ, provinciæ, regna vel excommunicarentur, vel interdicto premerentur; ut excommunicationes ipso facto, i. e. sine monitione & sententia, simulatque crimen commissum, introducerentur; ut nonnullæ papæ reservarentur, ut absolutionis causa Romam eundum esset; ut excommunicationi carimonix terribiles, veluti extinctio & projectio cereorum, campanarum pulsus, & imprecationes detestabiles adhiberentur. Præterea excommunicatio *ipso facto* in eos constituta fuit, qui cum excommunicato convivebant: idque idoneis auctoritatibus, quæ^r excommunicandos esse censent, qui cum clerico deposito conversarentur. Sic una excommunicatio infinitas peperit, quum commercium illud strictissime acciperetur, & ad *secularia emolumenta* extenderetur. Nam ne ser-

post frequentior ac dirior.

vis quidem, liberis, uxori licebat ad excommunicatum accedere, nec ipse in iudicio comparere vel ullo jure gaudere poterat. Denique circa an. 1080. Gregorius VII. effectus excommunicationis super omnes limites protulit, censuitque, principem excommunicatum omnipotestate privari, vassallos a jurisjurandi fide, subditos ab officio parendi liberari². Sed nimis terribilem ecclesie potestatem redditurus contemtam reddidit, remque eo deduxit, ut laici censuras susque deque haberent, & saniores episcopi ad eos decurrere dubitarent. Interim hunc rigorem certis restrictionibus temperarunt. Ipse Gregorius conjuges, liberos, servos excommunicatorum; item qui ex ignorantia vel necessitate, veluti emendi vel eleemosynae causa cum ipsis commercium haberent, excipiendos esse censuit³.

1) Concilium Antioch. an. 341. c. 1.

2) C. 15. q. 6. c. 4. GREG. VII. l. 6. ep. 2. hist. eccl. l. 62. n. 36. 3) C. 12. q. 3. c. 100.

Est vel
minor vel
major.

IV. EXCOMMUNICATIO ob communicationem cum excommunicato inflictam, *minor* vocabatur, & operabatur abstentionem a sacramentis, non ab ecclesia & convictu fidelium: quo factum est, ut excommunicationes non serperent in infinitum. Interim excommunicatorum fuga imperata multum incommodi habuit ratione excommunicationum ipso jure & generalium. Unde concilium Basileense¹ declaravit, duplicis generis excommunicatos vitandos esse, eos videlicet, qui nominatim & solemniter excommunicati essent, & quorum excommunicatio tam certa esset, ut

de ea nullo modo dubitari posset. Quod decretum a Martino V. confirmatum pragmatice nostræ² & concordato³ insertum legitur.

1) *sess.* 20. 2) *tit.* 21. 3) *tit.* 33.

V. CONCILIUM Tridentinum novas restrictiones adjecit, agnovitque, excommunicationem, si non sobrie & circumspecte administratur, contemtam noxiamque fieri. Et primum quidem *monitoria ad revelandum* non nisi urgente necessitate & post maturam deliberationem decernenda esse voluit ab episcopo, qui nihil in hac re auctoritati magistratum dare deberet. Deinde præcipit, ne quis episcopus hoc remedio abutatur ad compellendos homines, ut episcopi mandatis obtemperent, si alia ratione, veluti bonorum subtractione, arresto & per brachium sæculare id allequi valeat. Simul tamen magistratibus præcipit, ne episcopum impediunt in excommunicatione, ne eum ad absolutionem cogant, vel jus de causa excommunicationis cognoscendi sibi arrogent.

restrictio-
nes conc.
Trident.

VI. UNIVERSUM autem excommunicationis negotium hodie ita se habet. Primum requiritur sufficiens *caussa in jure expressa*, vel saltem *publicum scandalum*, quia agitur de pœna omnium spiritualium maxima infligenda. Defectus causæ injustam reddit excommunicationem, quæ tamen reverenda est. Qui excommunicationem pronunciat, *jurisdictione* instructus esse debet & præmittere tres *admonitiones*, intervallo bidui singulas pro-

excom-
municatio
vel infligitur
per sententiam,

ponendas². *Sententia* scripto consignanda est, qua nomen personæ & causâ exprimenda³. Nomina postea in ecclesiis recitanda & portis affigenda sunt, ut vulgus norit, quos vitare debeat. Si in ecclesiam veniunt, expellendi sunt; si hoc fieri nequit, cessandum est a divinis & ex ecclesia fugiendum. Hæc observanda sunt ratione excommunicationis *ab homine*.

1) C. 11. q. 3. c. 1.   2) C. 27. q. 4. c. 23.

3) C. 48. de sent. excomm.

vel incur-
ritur ipso
facto.

VII. SED excommunicationes *a lege* ipso facto incurruntur, simulatque peccatum commissum est. Sic simoniacus, sic qui clericum percussit, ex eo facto ab ecclesia abstinere & absolutionem petere debet: quod ex formula proclamationis manifestum. Haberetque reus, quod sibi imputaret, si absolutio differretur, quippe quæ nemini, qui ad officium redit, denegari solet. Sed has nemo observare tenetur, nisi qui eas noverit quarum multæ sine culpa ignorari possunt. Tantus enim est excommunicationum *a lege vel ipso facto* numerus, ut ne quidem solertissimi canonum interpretes cunctas enarrare audeant. In solo sexto decretalium numerantur XXXII.¹ In Clementinis L.² In bulla *in cæna domini* XXI.³ In ceteris pontificum constitutionibus infinitæ; ne quid dicam de constitutionibus synodalibus, mandatis episcoporum & regularium statutis. Sed in antiquis canonibus in decreto & decretalibus vix XXX. reperiuntur, quæ tamen si recte ponderentur, maximam partem non excommunicationem *ipso facto*, sed *ab ho-*

mine convictis infligendam, indigitant. Neque est, quod aliter interpretemur verba celebratissimi canonis, *si quis suadente diabolo* ⁴, quo dicitur, eum, qui in clericum vel monachum violentas manus intulerit, *anathematis vinculo subjacere*, si scilicet convictus ac condemnatus fuerit. Interim *glossa* id explicat de excommunicatione ipso facto incurrenda, quæ opinio vulgo regnat.

1) *Gloss. in c. 22. X. de sent. excomm. in 6.*

2) *Gloss. in cl. 1. eod.*

3) NAVARR. *man. c. 27. n. 50.* 4) *C. 17. q. 4. c. 29.*

C A P. X X I.
D E I N T E R D I C T O.

I.

INTERDICTUM est prohibitio in certo loco, veluti civitate, provincia, regno, divina officia vel sacramenta celebrandi, aut certas personas ad ea admittendi, quocumque tendant. Prius *locale*; posterius *personale*; utrumque conjunctum *mixtum* vocari solet. Hæc censura æque ac *excommunicatio generalis* primis sæculis inusitata fuit, si hæreticos aut schismaticos, ab ecclesia secessionem manifesto facientes, exceperis. Nam a ceteris peccatoribus, qui nominatim excommunicati non essent, Christiani non abhorruerunt ¹. In primis hoc sibi commendatum habuere episcopi, ne facile peccatores, qui tanta potentia tantoque numero erant, ut nulla correctio speranda, sed rebellio & manifestum schisma me-

Interdicta, olim incognita.